

DEPOZITUL DE MĂRGELE DESCOPERIT ÎN TELL-UL NEOLITIC DE LA VLĂDICEASCA, JUDEȚUL CĂLĂRAȘI

Done ȘERBĂNESCU

Săpăturile arheologice de salvare din tell-ul neolitic de la Vlădiceasca¹, care s-au desfășurat în campaniile din anii 1972—1975, 1978, 1980—1983 au scos la lumină importante vestigii din care o parte au văzut lumina tiparului, dar marea majoritate se află încă în stadiul de restaurare și studiu.

În campania arheologică din luna aprilie 1974, în partea de sud a tell-ului de pe ostrovul numit Gherghelăul Mare, în timp ce se demontau resturile unei mari locuințe aparținând fazei de tranziție spre Gumelnița, la adâncimea de 1,60 m a fost descoperit un vas care conținea diferite tipuri de mărgel.

Vasul în care au fost depozitate mărgelile, un castron de dimensiuni mijlocii, înalt de 8,5 cm, cu diametrul bazei de 7,3 cm, iar diametrul maxim de 16,8 cm, este confecționat din pastă grosieră, care are ca ingrediente nisip, pietricele și cioburi pisate. Vasul este ars la brun-cenușiu, ușor lustruit cu umărul carenat. Pe umăr este decorat cu două șiruri de linii scurte imprimare, unele în unghi obtuz (fig. 1/2).

Conținutul vasului, mărgelile, din punct de vedere al materialului din care au fost realizate se împart în trei grupe.

Mărgelile din prima grupă sînt realizate din oase fosilizate, probabil dinți de animal, aragonit parțial trecut în calcit, de culoare cenușie la exterior. Analizele efectuate în laboratorul Facultății de geografie din București de către prof. dr. T. Naum și lectorul universitar dr. Ioan Măldărescu au stabilit că materialul are marginal structură microcristalină, impregnat cu material organic, care trece brusc într-o masă fin granulară constituită din cristale scurt prismatice. Cristalele micropismatice sînt prinse într-un carbonat (calcit ?) xenomorf.

Din această categorie de aragonit s-au realizat două tipuri de mărgel:

— primul tip de mărgel este format din plăcuțe de formă dreptunghiulară, ce au laturile scurte arcuite, iar laturile lungi concav-convexe, cu patru orificii laterale. Din acest tip se păstrează 14 exemplare întregi (fig. 1/1);

— al doilea tip de mărgel este reprezentat din mărgel de formă semilunară, ovale în secțiune transversală, perforate longitudinal. Un singur exemplar este întreg (fig. 1/1).

Al doilea grup de mărgelile este reprezentat din mărgelile modelate din lut. Lutul din care au fost lucrate mărgelile nu a fost bine spălat, astfel că în compoziția unor exemplare se pot observa pietricele de mici dimensiuni și nisip. Observațiile făcute la microscop au permis să se precizeze că mărgelile au fost realizate prin ștanțare. Unele dintre mărgelile au fost arse oxidant și au culoare roșie cărămizie, iar altele arse inoxidant sînt de culoare cenușie.

Din punct de vedere tipologic acest grup de mărgelile se poate împărți în trei:

- Mărgelile primului tip au formă cilindrică cu lungimea între 3—5 mm și diametrul între 3—5 mm. Acest tip este reprezentat de 410 exemplare asamblate în prezent într-un colier, majoritatea de culoare roșie-cărămizie;

- mărgelile celui de al doilea tip se deosebesc de mărgelile din tipul precedent întrucît ca lungime sînt mai reduse și au forma rondele, groase de circa 1 mm, cu diametrul de 3—4 mm. Circa 40% din aceste mărgelile au culoarea cenușie. Acest tip de mărgelile este reprezentat prin 1.504 mărgelile;

- mărgelile celui de al treilea tip, reprezentat prin două exemplare, au formă ovală prelungă, asemănătoare perlelor din lut, frecvent întîlnite în cultura Gumelnița, sînt arse la roșu-cărămiziu și au lungimea de 4,5 m, iar diametrul de 3—4 mm. Colierele de ceramică unite cap la cap au o lungime de 2,88 m.

A treia grupă de mărgelile este reprezentată din mărgelile realizate din semințe de plante, mărgelușă (*Lithospermum purpureo-coeruleum*). În momentul descoperirii depozitului de mărgelile de la Vlădiceasca, mărgelile din semințe nu au putut fi determinate, dar au stat permanent în atenția noastră. După determinarea de către cercetătorul Marin Cîrciumaru de la Institutul de arheologie din București a semințelor descoperite la Ulmeni², au putut fi determinate și mărgelile din semințe descoperite la Vlădiceasca prin comparație directă. Exactitatea determinării ne-a fost apoi confirmată de cercetătorul amintit, care a analizat un mic lot din semințele de la Vlădiceasca, și cărula îl aducem mulțumirile noastre și cu acest prilej. Vasul nu a conținut și alte specii de semințe. Din masa mare de semințe de mărgelușă, multe dintre ele sparte întrucît sînt foarte casante, au putut fi separate 526 semințe întregi, toate tălate la ambele capete și perforate. Mărgelile din semințe de mărgelușă (*Lithospermum purpureocoeruleum*) au formă ovală, cu suprafața netedă sticloasă cu dimensiuni între 2,5—2,8 mm lungime, iar diametrul între 2—2,8 mm. Pe unele din mărgelile s-a putut observa urme de vopsea roșie, iar pe altele urme de vopsea albă, ceea ce ne face să credem că o parte din mărgelile au fost vopsite intenționat. Faptul că între mărgelile din semințe au fost găsite grupuri de mărgelile lipite între ele cîte două, trei sau patru, prin care se putea trece cu ușurință un fir subțire de ață ne dă certitudinea că mărgelile din semințe de mărgelușă formau singure un colier, fără a fi intercalate cu alte tipuri de mărgelile sau agregate ca la Ulmeni. Diversitatea se crea prin colorarea diferită a semințelor și alternarea culorilor de roșu alb și brun, culoarea naturală a semințelor.

Mărgelile din os fosilizat tipologic își găsesc analogii în unele descoperiri similare efectuate în așezarea eponimă de la Gumelnița, mai multe piese realizate din corn sau colț de mistreț se găsesc în colecțiile Muzeului din Oltenița³, o mărgică sub formă de plăcuță cu patru orificii laterale a fost descoperită în timpul săpăturilor din tell-ul de la Vlădiceasca. La sud de Dunăre, din așezarea neolitică de la Ovciarovo, nivelul Gumelnița A₁, provine un colier de mărgelile în formă de plăcuțe cu două orificii laterale⁴, iar în necropole de la Varna au fost descoperite mai multe exemplare realizate din aur⁵.

Mărgelile din lut sînt frecvent întîlnite în aria culturii Gumelnița. În colecția de arheologie a Muzeului Brăilei se află două collere din mărgelile de formă tubulară sau ovală descoperite într-o locuință aparținînd fazei Gumelnița A₁ de la Lișcoteanca,

punctul Movilă Olarului⁶, iar în necropola de la Varna mărgelile tubulare, bitronconice și rondelele își găsesc analogii în mărgelile similare realizate din aur⁷.

Pe teritoriul patriei noastre descoperiri de mărgelile din semințe de mărgelușă (*Lithospermum purpureo-coeruleum*) în afara excepționalei descoperiri de la Ulmeni, județul Călărași, s-au mai făcut la Frumușica, în stratul de cultură Cucuteni B⁸ și la Izvoarele în stratul de cultură Cucuteni A₂ unde au fost descoperite mai mult de 1.000 de semințe, din care multe aveau tălate una sau amândouă extremitățile⁹. În campania arheologică din anul 1986 din așezarea neolitică de la Radovanu, punctul Moscalu, cercetătorul Eugen Comșa a descoperit un lot de mărgelile din semințe de *Lithospermum purpureo-coeruleum*¹⁰. La sud de Dunăre, pe teritoriul R. P. Bulgaria, în afara descoperirilor semnalate de Marin Cîrcimaru¹¹, menționăm un colier de semințe de mărgelușă la Ovclorovo¹², ce provine din nivelul Gumelnița A₁.

Mărgelile descoperite în săpăturile arheologice de salvare din tell-ul neolitic de la Vlădiceasca întregesc documentarea existentă referitoare la conținutul fazei Gumelnița A₁ sau cum a fost denumită de cercetătorul Eugen Comșa, faza de tranziție spre Gumelnița, etapa Fintînele¹³, și aduc prețioase contribuții la cunoașterea materialelor folosite în confecționarea obiectelor de podoabă în epoca neolitică.

(Planșele la pag. XXXV)

NOTE

1. Cercetările au fost începute în anul 1972 de regretatul B. Ionescu și continuate apoi de George Trohani, care a studiat stratul de cultură Latène și de semnatarul acestor rînduri, care a studiat straturile de cultură neolitice.

2. Marin Cîrcimaru, *Le collier se semences d'Ulmeni (culture de Gumelnița)*, „Dacia N. S.”, 29, 1985, 1—2, p. 125—127.

3. Inventariate la nr. 536; 537; 1753 și 2.056.

4. H. Todorova, V. Vasilev, Z. Ianușevici, M. Covalceva și P. Valev, *Ovčarovo*, Sofia, 1983, passim; H. Todorova, *Eneolit Bolgarii*, Sofia, 1979, fig. 60.

5. Ivan Ivanov, *Săkrovištata na Varnenskaia kal-koliten nekropol*, Sofia, 1978, passim.

6. N. Harțuche și F. Anastasiu, *Catalogul selectiv al colecției de arheologie a Muzeului Brăilei*, Muzeul Brăilei, 1976, p. 115, nr. 209 și 210.

7. Henrieta Todorova, *Kamenno-mednata epoha v Bălgaria*, Sofia, 1986, p. 205, fig. 11/17, 18

și 31; Ivan Ivanov, op. cit., 15, p. fig. 26, p. 22, fig. 29, p. 98 fig. 15, p. 106, fig. 26 și fig. 29.

8. Marin Cîrcimaru și Felicia Monah, *Reconsiderări asupra determinărilor de semințe carbonizate de la Frumușica și Valea Lupului*, „SCIVA”, 36, 1985, 4, p. 351—352.

9. Marin Cîrcimaru, op. cit. p. 126.

10. Eugen Comșa, *Așezarea neolitică de la Radovanu, jud. Călărași*, comunicare susținută la cea de a XXI-a sesiune anuală de rapoarte privind rezultatele cercetărilor arheologice din anul 1986, Timișoara, 24—26 aprilie 1987.

11. Marin Cîrcimaru, op. cit. p. 125—127.

12. H. Todorova și colab. op. cit., fig. 9.

13. Eugen Comșa, „Materiale”, 9, 1970, p. 87—90; „Dacia N. S.”, 5, 1961, p. 39—68; „Dacia N. S.”, 16, 1972, p. 39—51; *Neoliticul pe teritoriul României. Considerații*, București, 1987, p. 43—44 și p. 50.

**EIN HALSKETTEN SPECCHER
IN DEN TELS VON
VLĂDICEASCA ENTDECKT**

— ZUSAMMENFASSUNG —

Ein Speicher von Halsketten welcher in den neolytischen Tels bei Vlădiceasca entdeckt wurden. Der Autor stellt einen Speicher von Halsketten vor, die während den Rettungsausgrabungen in den neolytischen Tels von Vlădiceasca entdeckt wurden. Diese Halsketten wurden aus versteinerten Knochen hergestellt.

*Es handelt sich dabei wahrscheinlich um Tierzähne und um Samen der *Lithospermum purpureo coeruleum*.*

Die Entdeckung wurde in einer Wohnung gemacht die der Transitphase zwischen der Boian und der Gumelnița Kultur, Fintinele Stufe angehört (Gumelnița — A.1).

Die Entdeckung ist von großer etymologischer Wichtigkeit wenn man den volkstümlichen Namen — mărgelușa — Kettchen — Perlchen — der Pflanze in Betracht zieht.

*Aus den Samen dieser Pflanze (*Lithospermum purpureo — coeruleum*) wurde der größte Teil dieser Ketten hergestellt.*

Diese Tatsache bringt einen au ergewöhnlich großen Beitrag zum Kennenlernen des Materials das zur Herstellung von Schmuckgegenständen in der Übergangsphase zu Gumelnița versendet wurde.

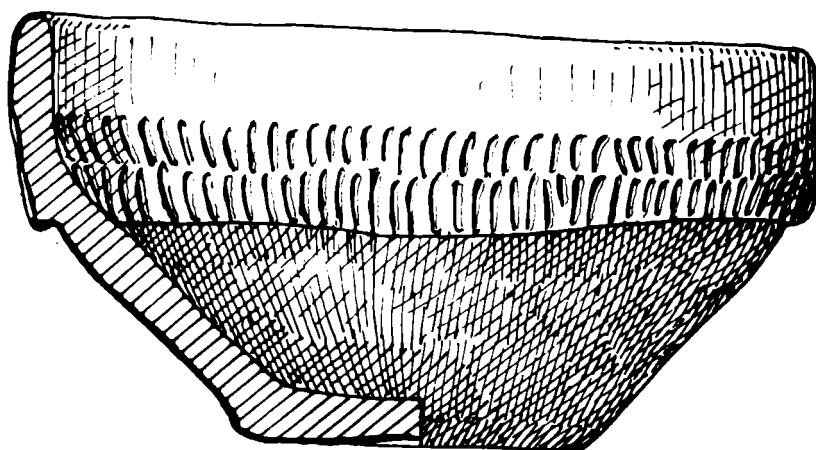

FIG 1 VLĂDICEASCA: 1. MĂRGELE DIN OS FOSILIZAT; 2. VASUL ÎN CARE A FOST DESCOPERIT DEPOZITUL DE MĂRGELE.

FIGUR: 1. VLĂDICEASCA — HALSKETTEN AUS VERSTEINERTEN KMOCHEN
2. BEHÄLTER IN DEM EIN HALSKETTENS PEICHER ENTDECKT WURDE

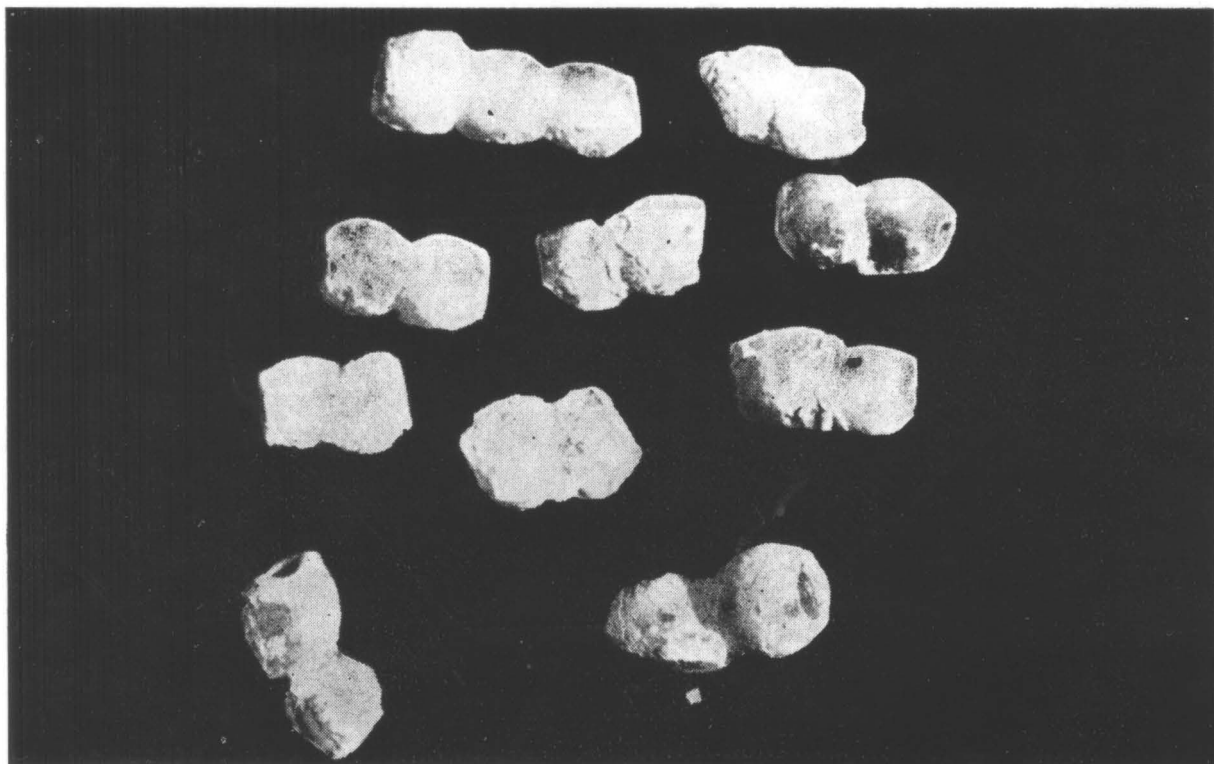
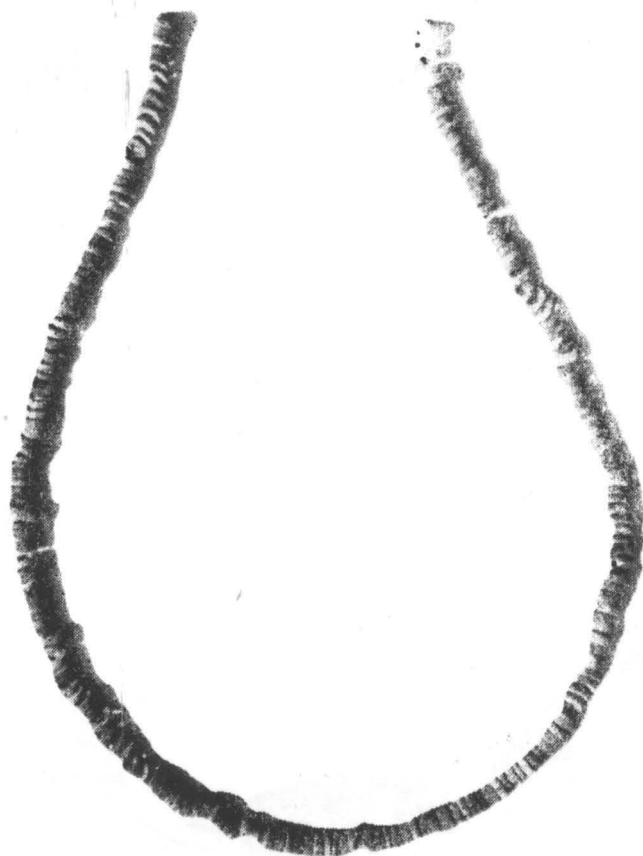

FIG. 2. VLĂDICEASCA: 1. MĂRGELE DIN SEMINTE DE MĂRGELUȘĂ (LITHOSPERMUM PURPUREO-COERULEUM;). 2. MĂRGELE DIFERITE DIN LUT.
2. FIGUR: 1. HALSKETTEN HERGESTELLT AUS SAMEN DER „ KETTCHENPFLANZE“ (MĂRGELUȘA)
2. VERSCHIEDENE HALSKOTTEN AUS TON HERGESTELLT.